

УДК 58:91(092)

В.І. МЕЛЬНИК

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

НАУКОВА СПАДЩИНА АКАДЕМІКА В.І. ЛИПСЬКОГО — НАЦІОНАЛЬНЕ НАДБАННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена 150-річчю від дня народження видатного українського ботаніка В.І. Липського. Висвітлено наукові досягнення вченого в галузі флористики, систематики рослин, фізичної географії, історії науки. Показано значення наукових праць В.І. Липського для сучасної науки.

Ключові слова: В.І. Липський, ботаніка, географія, флора, ботанічні сади, нові види.

11 березня 2013 р. виповнилось 150 років з дня народження видатного українського ботаніка та географа Володимира Іполитовича Липського, який гармонійно поєднував флористичні та систематичні дослідження з успішною діяльністю в галузі інтродукції рослин. На його долю випало проводити експедиційні дослідження на територіях, де не ступала нога європейця. Він займався не лише ботанічними, а й комплексними географічними та етнографічними дослідженнями. Унікальне поєднання в одній особі ботаніка та географа-мандрівника дало змогу В.І. Липському збагатити як біологію, так і географію.

«Щоб зрозуміти генія необхідно побувати на його батьківщині», — писав великий німецький поет та природознавець Й.В. Гете. Якби ми могли подорожувати в часі і потрапити на малу батьківщину В.І. Липського — в с. Самостріли Рівненського повіту Волинської губернії (нині Корецький р-н Рівнен-

В.І. Липський

ської обл.) у той період, коли там провів перші десять років свого життя майбутній академік, то могли б побачити ботанічний сад. Його заклав відомий на Волині громадський діяч, педагог Вацлав Борейко (1764–1854), який від 1789 р. був володарем с. Самостріли. Після смерті Борейка його ботанічний сад відійшов до нових господарів і проіснував до 1880 р., а окремі платани збереглися до 1950 р. У дитинстві Володимир Липський не міг не бачити величких платанів, тюльпанових дерев та лаврів, які зростали в цьому саду. Ди-

тячі враження від екзотичних дерев могли бути імпульсом, який вплинув на його становлення як ботаніка та географа. Однак це лише гіпотеза. Щоб її підтвердити необхідно вивчити щоденники та листи вченого, які зберігаються неопублікованими в архіві Санкт-Петербурзького відділення Російської академії наук.

На становлення Володимира як вченого не могла не вплинути інтелектуальна атмосфера, яка панувала в родині Липських.

Його батько, сільський священик, Іполит Федорович Липський був відомим краєзнавцем, який на сторінках «Волынских епархиальных ведомостей» публікував не лише свої проповіді, а й краєзнавчі нариси, зокрема статтю про стародавні пам'ятки міста Володимир-Волинський.

Ботанікою Володимир Липський почав займатися ще навчаючись у колегії П. Галагана і продовжував, будучи студентом природничо-математичного факультету Київського університету. Він вивчає флору Полісся, збираючи гербарій в околицях Житомира та Володимира-Волинського. 12 березня разом зі своїм вчителем І.Ф. Шмальгаузенем здійснює першу ботанічну експедицію на Поділля. В нього немає жодної флористичної роботи, присвяченої флорі рівнинної частини України, однак саме на Поліссі та Волино-Поділлі він сформувався як флорист та фітогеограф. Його багаті гербарні збори були використані І.Ф. Шмальгаузенем при написанні «Флоры юго-западной России» та Й.К. Пачоським при підготовці «Флоры Полесья». Описуючи природу далеких країв, Липський постійно порівнює її зі своїм рідним краєм — Волинським Поліссям. Наприклад, у «Флоре Кавказа» є такі чудові рядки: «Где-нибудь в отдаленной трущобе Центрального Кавказа попадаются уголки физиономически напоминающие Полесье, Волынь (где между прочим *Azalea pontica* находили)».

По закінченні навчання В.І. Липський залишається працювати в університеті на посаді консерватора ботанічного кабінету та асистента кафедри ботаніки. З цього часу розпочинається його активна дослідницька робота. В 1887 р. вступає до Київського товариства природознавців. На кошти товариства він здійснює поїздки у Бессарабію та дельту Дунаю, на Кавказ та в Закаспійську область Середньої Азії. За матеріалами цих досліджень у «Записках Киевского общества естествоиспытателей» опубліковано перші наукові праці молодого дослідника [4–7]. З цього часу у В.І. Липського на

все життя сформувався глибокий інтерес до флори Бессарабії, Кавказу та Середньої Азії. Він був неперевершеним знавцем флор цих регіонів.

У 1890 р. В.І. Липський став членом Російського географічного товариства. Того ж року він здійснює свою першу зарубіжну поїздку до країн Південної Європи для ознайомлення з досвідом роботи ботанічних садів та природничих музеїв Туреччини, Греції та Італії. У нього виникає інтерес до ботанічних садів та організації гербарної справи. В 1891 р. Липський відвідує Грецію, Італію, Австрію, в 1893 р. — проводить флористичні дослідження в Персії та на Кавказі. Того ж року він бере участь у роботі ІХ з'їзду російських природознавців і лікарів у Москві. На той час молодий 30-річний ботанік був уже відомим у Росії. Перебуваючи у Москві, В.І. Липський одержує запрошення від директора Санкт-Петербурзького ботанічного саду А.Ф. Баталіна обійняти посаду хранителя гербарію. Він погоджується і на початку 1894 р. переїздить до Санкт-Петербурга. У ботанічному саду В.І. Липський працював до 1917 р., пройшовши шлях від консерватора гербарію до головного ботаніка саду. Саме тут розкрився його талант ботаніка-систематика та флориста.

Виконуючи функції консерватора гербарію, В.І. Липський опікувався збереженням та описом архівних зразків рослин, які залишилися нерозібраними в гербарії. У двох випусках книги «Гербарий Санкт-Петербургского ботанического сада» [8, 9, 24] він оцінив роль кожного колектора, чий вклад збагатив один із найбільших гербаріїв світу. Вважаючи гербарій національним скарбом, В.І. Липський пише, що в науковій роботі можна скоріше обійтися без бібліотеки, аніж без гербарію.

В.І. Липський склав алфавітний покажчик і опис усіх колекцій, зібраних упродовж 1823–1898 рр. Ці матеріали ввійшли до книги «Исторический очерк С.-Петербургского ботанического сада за его 25-летие (с 1873 по 1898 г.)» [9]. Він описав також колекцію

живих рослин і склав путівники по Санкт-Петербурзькому ботанічному саду.

У своїх працях «Исторический очерк С.-Петербургского ботанического сада», «Биография и литературная деятельность ботаников и лиц, соприкасавшихся с ботаническим садом», «Литературно-издательская деятельность Петербургского ботанического сада» [23, 24, 26] Липський подає широку історичну панораму розвитку ботанічного саду та об'єктивно оцінює вклад кожного вченого. Розгляду історії саду передують розділи, присвячені розвитку ботаніки в Росії. Ці наукові праці В.І. Липського є першою і однією з найдетальніших праць з історії російської ботаніки.

Роки роботи В.І. Липського в Санкт-Петербурзькому ботанічному саду — це роки інтенсивних експедиційних досліджень. Він проводить дослідження в 1896 р. у Середній Азії на Гіссарському хребті, наступного року досліджує хребет Петра Великого. У 1899 р. В.І. Липський вивчає флору Паміро-Алаю. В 1901 р. він подорожує Сибіром та північною Маньчжурією до узбережжя Тихого океану. В 1903 р. — подорож на Тянь-Шань, експедиція на Джунгарський Алатау, в 1911 р. — польові дослідження на території Ферганської та Самаркандської областей, у 1912 р. — дослідження гір Копетдагу. В 1916 р. В.І. Липський вивчає флору Сирдар'їнської, Самаркандської та Ферганської областей, а наступного року — Чорноморського узбережжя Кавказу [2].

У петербурзький період своєї діяльності вчений здійснює численні закордонні ботанічні подорожі. У 1900 р. він відвідує ботанічні сади Німеччини, Австрії, Англії, Бельгії, у 1902 р. — Угорщини, Італії, Тунісу, Алжиру, Південної Франції, у 1905 р. — Італії, Іспанії, Португалії, в 1907 р. — Нью-Йоркський ботанічний сад, у 1908 р. здійснює подорож на Цейлон. У 1910 р. він бере участь у роботі сільськогосподарської виставки в Буенос-Айресі та конгресу латиноамериканістів. Завдяки цьому він зміг ознайомитися з ботанічними садами Бразилії,

Аргентини, Уругваю. В 1913 р. В.І. Липський знайомиться з ботанічними садами Японії та Кореї, в 1915 р. — їде у відрядження для роботи в ботанічних садах Італії та Франції [2].

У 1917 р. В.І. Липський переїздить з Петербурга в Україну. В грудні 1918 р. його обирають директором ботанічного саду УАН. З 1920 р. він — член правління УАН, з 1921 р. — віце-президент. З 1922 до 1928 р. В.І. Липський — президент Всеукраїнської Академії наук. У 1928 р. вченого було обрано членом-кореспондентом Академії наук Радянського Союзу і того ж року призначено директором Одеського ботанічного саду. З 1933 р. і до смерті 24 лютого 1937 р. В.І. Липський був науковим консультантом цієї установи.

Після переїзду вченого із Санкт-Петербурга в Україну його наукова діяльність стала менш інтенсивною. У 1921 р. він працював в експедиції з вивчення торфовищ Київської та Житомирської областей, 1923 р. вивчав філофорові водорості Чорного моря, рослинність Криму та Кавказу. В останні роки свого життя він здійснив дві поїздки до Середньої Азії [1, 2].

У монографіях про В.І. Липського [1, 2] у списку публікацій вченого наведено 85 праць. Список невеликий за кількістю, але деякі праці мають понад 500 і навіть 1000 сторінок. У його працях сухі наукові виклади чергуються з оригінальними високохудожніми описами природи і життя людей. Тому деякі з них становлять не лише наукову, а й художню цінність.

Особливе місце в науковій спадщині вченого посідають праці, присвячені флорам Бессарабії, Кавказу та Середньої Азії. «Уже после первой экспедиции вынес убеждение, что флора Бессарабии отличается от флоры других юго-западных губерний и что, во всяком случае для ботаника Бессарабия — это terra grata», — зазначає В.І. Липський в одній із своїх ранніх праць [4]. Наступні експедиції до Бессарабії дали змогу вченому зібрати матеріал

для нових публікацій [5, 7]. У них подано фізико-географічну характеристику Бессарабії, описано її рослинність, наведено конспект флори. Автор виявив на цій території 1200 видів вищих судинних рослин, описав новий вид *Valeriana bessarabica*. У подальшому В.І. Липський упродовж багатьох років не займався флорою Бессарабії. Лише наприкінці життя, працюючи в Одеському ботанічному саду, В.І. Липський написав монографію «Флора Молдавіи», яка, на жаль, залишилася невиданою.

Починаючи з 1889 р., учений систематично вивчав флору Кавказу, охопивши своїми дослідженнями Північний Кавказ, Закавказзя та прилеглі райони Ірану. Його перу належать 15 публікацій, присвячених флорі Кавказу. Вже в першій з них [6] він заперечує думку про кращу вивченість флори Кавказу порівняно з європейською частиною Росії. В.І. Липський пише про необхідність видання флори Кавказу і успішно здійснює цей задум, опублікувавши в 1899 р. капітальну працю «Флора Кавказа. Свод сведений о флоре Кавказа за двухсотлетний период его исследования, начиная от Турнефора и кончая XIX веком» [11]. У цій праці Липський аналізує 449 джерел, опублікованих вісьмома мовами, та 17 рукописів, наводить детальну історію ботанічних досліджень Кавказу, подає відомості про 143 гербарні колекції, їхній стан. В.І. Липський складає перший конспект флори Кавказу, в якому наводить 4430 видів, 650 з яких — ендеміки. Вчений вперше розробляє ботаніко-географічне районування Кавказу і вказує на подібність реліктової рослинності Колхідської та Ленкоранської низовин. Він прослідковує генезисний зв'язок між флорами Кавказу та Криму і встановлює так званий таманський міст, по якому кавказькі види мігрували на Кримський півострів. Він вперше встановив приналежність флор Гірського Криму та околиць м. Новоросійська до Середземномор'я, що знайшло відображення в сучасному флористичному районуванні, в якому виділяється Кримсько-Новоросій-

ська провінція Середземноморської флористичної області.

Більшу частину свого життя В.І. Липський присвятив вивченню Середньої Азії. «Есть страны, обладающие удивительно притягательной силой, несмотря на то, что наружная их сторона не всегда показная. К числу таких стран относится Средняя Азия. Много в этой стране чрезвычайно интересного и заманчивого для всякого ученого и в частности для натуралиста здесь широкое поле деятельности; здесь есть еще множество углов, совершенно не исследованных, где не ступала нога человека», — писав В.І. Липський [15]. Подорожуючи Гіссарським хребтом у 1896 р. учений вивчає не лише рослинний світ, а й природу загалом, життя і побут населення. Він вперше виявив тут велику кількість льодовиків і, таким чином, зробив справжнє географічне відкриття. В експедиції зібрано не лише велику кількість рослин для гербарію (10 тис.), а й колекції гірських порід (252 зразки) і тварин (кілька тисяч зразків). За комплексні географічні дослідження Гіссарського хребта В.І. Липський був удостоєний медалі ім. М.М. Пржевальського. В наступні роки він продовжив комплексні географічні дослідження гірської Середньої Азії. Маршрути експедиції пролягли через Дарвазський, Мозарський хребти та хребет Петра Великого. Результати досліджень викладено в його тритомній монографії «Горная Бухара» [15], яка є взірцем комплексних фізико-географічних досліджень.

Результати флористичних досліджень В.І. Липського висвітлено у понад 20 наукових публікаціях. Найважливішими серед них є «Материалы для флоры Средней Азии» [12, 18, 21], яку видатний ботанік В.Л. Комаров назвав взірцем систематичного аналізу, та «Флора Средней Азии» [16]. В останній праці В.І. Липський подає огляд літератури, інформацію щодо колекцій рослин та колекціонерів, наводить детальну біографію одного з найвидатніших дослідників природи Середньої Азії Г.С. Ка-

реліна. Стаття В.І. Липського «Лесная растительность Туркестана» (1911) є першою узагальнюючою працею про ліси Середньої Азії. В ній учений висвітлює еколого-ценотичні умови зростання та наводить класифікацію лісових угруповань, конспект дендрофлори Середньої Азії з 333 видів, що становить 10 % флори регіону.

Обставини життя та наукової діяльності Липського були надзвичайно сприятливими для реалізації його величезного наукового потенціалу. Через його руки пройшли тисячі зразків живих рослин та гербарних екземплярів. У своїй книзі «Исторический очерк Санкт-Петербургского ботанического сада» [24] він пише, що 1895 р. до цього саду ним завезено 3000 зразків рослин флори Кавказу. В 1897–1899 рр. він зібрав на Кавказі 2 тис. видів та 12–15 тис. зразків рослин. У ті ж роки він зібрав 12 тис. зразків видів флори Середньої Азії. В 1901 р. він завіз 1200 зразків видів флори Сибіру та Маньчжурії, в 1902 р. — зібрав гербарій 150 видів флори Північної Африки, в 1903 р. — 1 тис. видів і 3–4 тис. зразків флори Тянь-Шаню. Наступного року він збагатив гербарій Санкт-Петербурзького ботанічного саду 550 зразками 150 видів рослин флори Приаралля, в 1907 р. — 150 екземплярами флори Північної Америки. Результатом ботанічної поїздки на Цейлон у 1908 р. став гербарій із 647 зразків, колекцій плодів та насіння 81 виду в спирті та у формаліні [22]. У 1909 р. учений зібрав гербарій флори Джунгарського Алатау — 11 тис. видів. У 1910 р. він привіз колекцію живих рослин флори Південної Америки. У 1911 р. — зібрав гербарій із 4 тис. зразків флори Ферганської та Самаркандської областей, а наступного року — із 16 тис. рослин Закаспійської області.

Оригінальним напрямом наукової діяльності вченого було вивчення колекцій живих рослин та гербаріїв ботанічних садів світу. Він залишив детальні описи ботанічних садів Європи, Африки, Північної Америки, Цейлону [13, 17, 19, 22, 28], які є джерелом унікальної ботанічної інформації. Цикл його

праць про ботанічні сади завершує стаття «Ботанічний сад Української Академії Наук і його завдання» [29]. Ідеї вченого використано при створенні Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України. В щоденникових записах В.І. Вернадського є згадка про те, що В.І. Липський мав намір написати нарис з історії ботаніки в Україні. Цей намір залишився нереалізованим. Якби він його здійснив, то це була б неперевершена праця, адже ніхто так ґрунтовно не зміг би проаналізувати факти.

В.І. Липський описав чотири роди рослин — *Galagania*, *Korshinskia*, *Kozlovia*, *Ladyginia* та 165 видів та різновидностей рослин, у тому числі рідкісних видів, які перебувають під загрозою зникнення. До них належить *Dionisia hissarica* — ендемік флори Гіссарського хребта, занесений до Червоної книги Узбекистану, *Androsace bryomorpha* — ендемік Язгулемського хребта та *Salvia baldchuanica* — ендемік хребтів Сатлокс та Сарсарек (обидва види занесено до Червоної книги Таджикистану), *Dioscorea caucasica* — ендемік флори Кавказу, занесений до червоних книг Грузії та Російської Федерації, *Lepidium turczaninovi* — ендемік флори Криму, занесений до Червоної книги України.

Свідченням високих наукових заслуг В.І. Липського є названі на його честь два роди — *Lipskya* і *Lipskyella* та 55 видів рослин. Зважаючи на велике значення наукових праць вченого, доцільно було б перевидати найважливіші з них.

1. Добринова Т.М., Кушнір О.Г. Владимир Ипполитович Липский. 1863–1937. Библиографический указатель. — Одесса, 1981. — 45 с.

2. Доброчаева Д.Н., Мокрицкий Г.П. Владимир Ипполитович Липский. — К.: Наук. думка, 1991. — 216 с.

3. Есаков В.А. География в России в XIX — в начале XX века. — М.: Наука, 1978. — 308 с.

4. Липский В.И. Отчет о ботанической экскурсии, произведенной летом 1887 г. в Бессарабии // Протоколы собрания Киев. об-ва естествоисп. — 1887. — 9. — С. LXV–LXVII.

5. *Липский В.И.* Исследования о флоре Бессарабии // Записки Киев. о-ва естествоисп. — 1889. — **9**, вып. 2. — С. 225–391.
6. *Липский В.И.* Исследование Северного Кавказа // Там же. — 1891. — **11**, вып. 2. — С. 23–61.
7. *Липский В.И.* Новые данные для флоры Бессарабии // Там же. — 1894. — **13**, вып. 1, 2. — С. 423–244.
8. *Липский В.И.* Гербарий Императорского С.-Петербургского ботанического сада к концу его 75-летнего существования (с 1823 по 1898 г.) — СПб., 1898. — 128 с.
9. *Липский В.И.* Гербарий // Исторический очерк Императорского С.-Петербургского ботанического сада к концу его 75-летнего существования (с 1823 по 1898 г.) — СПб., 1898. — С. 36–56.
10. *Липский В.И.* Алфавитный указатель всех коллекций, поступивших в гербарий ботанического сада (1832–1898) // Тр. С.-Петерб. ботан. сада. — 1899. — Вып. 2. — С. 57–160.
11. *Липский В.И.* Флора Кавказа. Свод сведений о флоре Кавказа за двухсотлетний период его исследований, начиная от Турнефора и кончая XIX веком // Тр. Тифлис. ботан. сада. — 1899. — Вып. 4. — С. 1–585.
12. *Липский В.И.* Материалы для флоры Средней Азии // Acta Horti Petropolitani. — 1900. — **18**. — 146 с.
13. *Липский В.И.* Главнейшие гербарии и ботанические учреждения Западной Европы. Приложения к 18 т. Тр. С.-Петербург. ботан. сада. — СПб. — 123 с.
14. *Липский В.И.* Флора Кавказа (Дополнение 1) // Тр. Тифлис. ботан. сада. — 1902. — Вып. 1. — 100 с.
15. *Липский В.И.* Горная Бухара. Результаты трехлетних путешествий в Среднюю Азию в 1896, 1897 и 1899 годах. Ч. I. Гиссарская экспедиция 1896 г. — СПб, 1902. — 318 с.; Ч. II. Хребет Петра Великого, Алтай, 1897 г. — СПб, 1902. — 320 с.; Ч. III. Хребет Гиссарский и Восточная Бухара: хребет Дарвазский, Мозарский и Петра Великого, 1899 г. — СПб., 1905. — 755 с.
16. *Липский В.И.* Флора Средней Азии, т.е. Русского Туркестана и ханств Бухары и Хивы. Ч. I. Литература по флоре Средней Азии // Тр. Тифлис. Ботан. сада. — 1902. — Вып. 7, кн. 1. — С. 1–245; Ч. II. История ботанического исследования Средней Азии // Там же. — 1903. — Вып. 7, кн. 2. — С. 249–337; Ч. III. Ботанические коллекции // Там же. — 1903. — Вып. 7, кн. 3. — С. 341–841.
17. *Липский В.И.* Ботанические учреждения и сады в Южной Европе и Северной Африке // Тр. Тифлис ботан. сада. — 1903. — Вып. 7, кн. 3. — 128 с.
18. *Липский В.И.* Материалы для флоры Средней Азии // Тр. С.-Петербург. Ботан. сада. — 1904. — **23**, вып. 1. — 247 с.
19. *Липский В.И.* Ботанические сады Мадрида. Лиссабона и Кью // Приложение к тому Тр. С.-Петербург. ботан. сада. — СПб., 1906. — 267 с.
20. *Липский В.И.* Гербарий С.-Петербург. ботан. сада (1823–1908). — Юрьев, 1908. — 328 с.
21. *Липский В.И.* Материалы для флоры Средней Азии // Тр. С.-Петербург. ботан. сада — 1910. — **26**, вып. 2. — С. 115–616.
22. *Липский В.И.* Цейлон и его ботанические сады. — СПб., 1911. — 282 с.
23. *Липский В.И.* Биография и литературная деятельность ботаников и лиц, соприкасающихся с ботаническим садом // С.-Петербургский ботанический сад за 200 лет его существования (1713–1913) — СПб., 1913. — Ч. 3. — 378 с.
24. *Липский В.И.* Исторический очерк С.-Петербургского ботанического сада (1713–1913) // Там же. — Ч. 1. — 378 с.
25. *Липский В.И.* Коллекция живых растений // Там же. — С. 379–408.
26. *Липский В.И.* Литературно-издательская деятельность С.-Петербургского ботанического сада // Там же. — Ч. 3. — С. 561–582.
27. *Липский В.И.* Краткий путеводитель по Ботаническому саду Петра Великого. — СПб., 1913. — 96 с.
28. *Липский В.И.* Северная Америка и ее ботанические сады. Ч. 1. Нью-Йоркский ботанический сад. — Петроград, 1915. — 180 с.
29. *Липський В.І.* Ботанічний сад Української Академії Наук і його завдання // Ювілейний збірник на пошану академіка Д.І. Багалія. — К., 1927. — С. 1–53.
30. *Федченко Б.О.* В.І. Липський і його робота в С.-Петербурзькому ботанічному саду // Журн. Ін-ту ботаніки АН УРСР. — 1937. — № 13/14. — С. 11–14.
31. *Шмальгаузен И.Ф.* Флора юго-западной России. — К., 1886. — 831 с.

Рекомендував до друку П.А. Мороз

В.И. Мельник

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, г. Киев

НАУЧНОЕ НАСЛЕДСТВО
АКАДЕМИКА В.И. ЛИПСКОГО —
НАЦИОНАЛЬНОЕ ДОСТОЯНИЕ УКРАИНЫ

Статья посвящена 150-летию со дня рождения выдающегося украинского ботаника В.И. Липского. Освещены научные достижения ученого в области флористики, систематики растений, физической географии, истории науки. Показано значение научных трудов В.И. Липского для современной науки.

Ключевые слова: В.И. Липский, ботаника, география, флора, ботанические сады, новые виды.

V.I. Melnyk

M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

SCIENTIFIC HERITAGE
OF ACADEMICIAN V.I. LYPSKIY
AS A NATIONAL PROPERTY OF UKRAINE

The paper is devoted to the 150-th anniversary of birth of great Ukrainian botanist V.I. Lypskiy. Scientific achievement of Lypskiy in floristic, systematization of plants, physical geography, history of sciences are elucidated. The value of the V.I. Lypskiy works for modern science are shown.

Key words: V.I. Lypskiy, botany, geography, flora, botanical gardens, new species.